

I GLAVA

UVOD

Međunarodno-pravnu prirodu savremenih rješenja bosansko-hercegovačkog pitanja možemo u širem smislu analizirati u kontekstu progresivnog razvoja međunarodnog prava i njegove kodifikacije što je i inače saglasno članu 13. Povelje UN otvorilo mogućnost Generalnoj skupštini UN, na ovom planu, da s jedne strane generalno otvori pozitivan proces stvaranja međunarodnih konvencija legislativnog karaktera, a s druge strane, i usvajanjem rezolucija-deklaracija, učini bitan pomak u daljem razvoju međunarodnog prava.

Dok je međunarodnim konvencijama legislativnog karaktera pretežno izvršen doprinos razvoju međunarodnog subjektiviteta međunarodnih organizacija (Konvencija o privilegijama i imunitetima UN, Konvencija o privilegijama specijalizovanih ustanova, Konvencija o predstavljanju država u njihovim odnosima i međunarodnim organizacijama univerzalnog karaktera) i pojedinaca u smislu ljudskih prava (niz međunarodnih konvencija u oblasti zaštite i unapređenja prava čovjeka), kad je riječ o rezolucijama-deklaracijama, bitno je uočiti sa stanovišta teme našega rada, okretanje državi, kao najvažnijem subjektu međunarodnog prava i to prevashodno osnovnim pravima i dužnostima država.

Kako je klasično međunarodno pravo, među prvima definisalo pravo na suverenost, pravo na jednakost, pravo na opstanak, pravo na međunarodni saobraćaj i pravo na poštovanje koje, naravno, uključuje i odgovarajuće obaveze i odgovornost, najznačajnija deklaracija, koja predstavlja u izvjesnom smislu prekretnicu, inspiraciju i uvod u ostale rezolucije, koje smo analizirali u kontekstu jugoslovenske krize i iz nje proizašlog bosansko-hercegovačkog pitanja, jeste Deklaracija o načelima međunarodnog prava o prijateljskim odnosima i saradnji država u skladu s Poveljom UN (usvojena jednoglasno pod brojem 2625/XXV)¹ a koja obuhvata pravo na suverenu jednakost, dodajući ranije poznatom i pravo naroda na samoopredjeljenje, zabranu prijetnje silom i u

¹ See Krystina Marek, Reflection on contemporary Law-making in international Law, Geneve, 1977. s. 378. K. Marek, vidi ovu rezoluciju kao intelektualni tour de force, i uz dozu pretjerivanja navodi u Deklaraciji prijateljskih principa od 24. oktobra 1970: "Glavna skupština... oglasila je da princip o jednakim pravima i samoopredeljenju naroda predstavlja značajan doprinos savremenom međunarodnom zakonu i da je to od glavnog značaja za promovisanje prijateljskih odnosa među državama, zasnovanog na poštovanju principa suvereniteta i jednakosti, sa čvrstim uvjerenjem u ishod bilo kakvog pokušaja djelimičnog ili potpunog razbijanja nacionalnog jedinstva i teritorijalnog integriteta neke od država ili zemlje u cjelini ili pokušaja ostvarivanja političke nezavisnosti, a takav ishod je neodvojiv od ciljeva i principa Povelje".

tom sklopu načelo neintervencije i mirnog rješavanja međunarodnih sporova i dužnost svih država da međusobno sarađuju kao i načelo savjesnog ispunjavanja preuzetih obaveza. Pošto je i oblast međunarodno-pravne prirode, odnosno pravnih činjenica međunarodnog prava, takođe pokrivena međunarodnim konvencijama u najvažnijem dijelu koji se tiče međunarodnih ugovora nismo imali metodoloških problema u ovoj oblasti naučne analize. To se ne može reći za dubinsku analizu međunarodnih konvencija koje pokrivaju najmanje razvijenu oblast mirnog rješavanja sporova i obezbjeđivanja mira i s njom u vezi produkcije određenog broja rezolucija-deklaracija Generalne skupštine UN koje u najmanju ruku imaju jedan ambivalentan odnos zbog raskoraka između nesumnjive obaveze država da svoje sporove rješavaju mirnim načinima, s jedne strane, i slobode izbora načina rješavanja, s druge strane koji može dovesti do toga da konkretan spor ostaje nerješiv bez prisustva međunarodne zajednice.

Sljedstveno tome analiza i obrada međunarodno-pravnih aspekata prevashodno manifestovanih u toku bosansko-hercegovačke krize koja je eskalirala iz nerješene jugoslovenske krize, može se naučno - validno vršiti jedino na bazi otvorenih pitanja postojećeg stanja međunarodnog prava, kao takvog uz transparentno ulaganje napora za maksimalno ostavljanje po strani subjektivnih pristupa, inspirisanih posebnim interesima strana koje su posljednju deceniju XX vijeka obilježile punim krugom od koalicionih partnera preko političkih sukoba, oružanih sukoba zaraćenih strana, krivičnih i genocidnih posljedica do ponovnog partnerstva.

Pravni aspekti bosansko-hercegovačke krize, etnička čišćenja, posredovanja, disolucija ili odcjepljenje, priznanje države, kontinuitet i pregovori koji su pragmatičnoj međunarodnoj zajednici poslužili u iznalaženju modela koji bi bio primjenjiv i za druge regione na jugoistoku Evrope i šire, pretvorili su se tokom vremena u jedan složeni kompleks otvorenih pitanja koji obuhvata veliki dio savremenog sistema međunarodnog prava. Radi se zapravo o značajnom bosansko-hercegovačkom modelu kojim se i dalje mijenja priroda praktičnih pravnih situacija.

Tako je Bosna i Hercegovina postala složena država - sui generis - sastavljena od dva suverena, sui generis entiteta: Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske i distrikta - Brčko. Ona je, dakle, svojerodna, svojevrsna državna zajednica sui generis. Zašto je kao takva nastala? To i jeste centralna tema ovoga rada. Kako se radi o složenoj državi neki autori smatraju da se radi o "uniji sastavljenoj od dvije države, Republike Srpske i Federacije"² BiH, dok

² Dr. P. Kunić, Pravni aspekti Dejtonskog sporazuma, Banja Luka, 1996. str. 5.

drugi autori podrazumjevaju da je riječ o "prostoju državi"³. Dok jedni autori argumentaciju za skraćeni kontinuitet nalaze u Vašingtonskom sporazumu jednako kao i priznanje njene teritorijalne podjele na dvije države tako i priznanje organa vlasti prethodno ustanovljenih u ove dvije države, drugi to uopšte nevide kao pravni problem.

Međutim, Dejtonskim sporazumom, od 01. do 21. novembra 1995. godine odnosno Mirovnom konferencijom u Parizu, 14. decembra 1995. godine, novostvorena državna bosansko-hercegovačka zajednica dobila je svoj Ustav /Aneks 4/, kao sastavni dio Opšteg, okvirnog sporazuma o miru u Bosni i Hercegovini, koji nije uobičajen za donošenje ustava, dakle putem sui generis međunarodnog ugovora, čiji je tvorac bila Međunarodna zajednica, a prihvatili su ga i potpisali i ako nemaju međunarodno - pravni kapacitet predstavnici - Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, prethodno nastalih u ratnim uslovima u okviru još jednog sui generis ugovora - Vašingtonskog sporazuma, koji je, takođe, u sastavu sporazuma imao i prijedlog Ustava Federacije BiH, dok je ustavno-pravni status teritorije Republike Srpske sa većinskim srpskim stanovništvom prepušten Mirovnoj konferenciji o bivšoj Jugoslaviji i bio riješen upravo Dejtonsko-Pariskim mirovnim sporazumom. Ovi ugovori, poput npr. aleatornih ugovora, imali su samo njima svojstvene osobine, nosili su u sebi i međunarodno-pravnu prirodu savremenih rješenja bosansko-hercegovačkog pitanja sa elementima na nametanje mira i ustavnih rješenja, pa se mogu označiti kao ugovori sui generis.

Ovako ukomponovanoj državnoj zajednici pod nazivom Bosna i Hercegovina, sastavljenoj od dva ravnopravna entiteta, Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, priznat je kontinuitet u odnosu na bivšu jugoslovensku SR BiH i novopriznatu Republiku Bosnu i Hercegovinu u pogledu članstva u Ujedinjenim nacijama i međunarodnim organizacijama⁴, te je zasnovana, kao međunarodno-pravno, savremeno riješenje otvoreno za integracione procese, sa entitetima, kao subjektima države sa ograničenim suverenitetom ali i sposobnošću tih subjekata da samostalno uređuju organizaciju vlasti sa svim funkcijama i ovlašćenjima koje su izraz suverenosti.

Tako bosansko-hercegovački model koji za prevashodni cilj postavlja uspostavljanje mira u Bosni i Hercegovini postaje za pragmatični svijet globalizacije model predupređenja ratnog stanja na geopolitičkom prostoru jugoistoka Evrope ali i mjera odnosa koja ukazuje na pravce koje je dobila primjena međunarodnog prava u najnovijim fazama njenog razvoja.

³ Dr O. Ibrahimagić, Državnost i nezavisnost Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 1997. str. 3.

⁴ Ovdje se svakako radi o čisto formalnom kontinuitetu, kako ga vidi Krystina Marek, Osnovi kontinuiteta države.